

בית יעקב

ארטאדאקסישער חודש-זשורנאל

ב"ה, ל'אדר, אדר שני, תרפ"ד. ערשטער יאָרהאַנג. № 3. ROK I-szy. Łódź, Marzec 1924 r.

א. ז. פרידמאַן. זאלעז זיי הערעז...

נשים חייבות במקרא מנילה...
מריצן זענען פערשליכטע צו הערען
לייענען די מנילה.

הפיסה, זי עסט נאָר טריקענע אַרבעטען און וויל קיין טרופֿעל
מאכלים נישט עסען. גאָטער וויל אויף קיין פּאָל נישט זאָגען,
ווער ס'איז איהר פּאָלק און איהר פּאָמיליע, אום זי זאָל נישט
קענען אַלס קאָנדידאַטקע אויף קעניגען בעטראַכט ווערען, וועל-
כע מוז פֿון אַנאַנצוועהענע פּאָמיליע זיין... און ביז'ן סוף מוז
אתר צו אַלעם געצוואַנגען ווערען, האָט זי נור די קלענסטע
מעגליכקייט, אַנטלויפֿען זי פֿון קעניגליכען הויף צוריק צו איהר
מרדכי און בלייבט זיינע, בלויבט די יודישע אסתר... זאָל
דאָס די יודישע פֿרוי הערען און דערמאָהנען זיך אין דעם אַנט-
לויפֿען פֿון די היינטיגע אסתר'ס, פֿון זייערע ערציהער'ס און זייער
יודישע סביבה און זייער נאָלויפֿען גוטווייליג יעדען פּערפֿיהרע-
רישען פּרעמדען גלאַנץ, פּעראַטענדיג דאָביי זייער פּאָלק און זיי
נע הייליגטומער, זייערע אייגענע עלטערן און זייערע אידעאַלען.
זאָל זי הערען - ווי די יונגע יודישע אסתר פֿון אַ מאָהל
האָט אין די שווערסטע מאָמענטען פֿון נסיונות נישט פּערגעסען,
וואָס איהר ערציהער האָט איהר געלערנט און איהם טריי גע-
בליבען (כאָר דריטה באַמנה אהר) ביז'ן סוף - און שטעלען
אַ פּאַראַלעל - די היינטיגע יודישע טעכטער, וואָס לאַכען זיך
אויס פֿון די ווערטער פֿון זייערע ערציהערס, באַטראַכטען זיי
פֿאַר אַלעס פּאַנאַטיקער, מיט וועלכע מ'דאַרף זיך נישט רעכע-
נען, און וועלכע האָבען אַפּסאָלוט נישט צו זאָגען בונגע זייער
לעבענס-פֿיהרונג...

זאָל זי הערען - ווי יענע יודישע אסתר, זייענדיג שוין
קעניגען, האָט איינגעשטעלט איהר לעבען, איהר קאַריערע, איהר
עהרע און אַנצונעמען אַלע נאָר איהר מעגליכע מיטלען עטוואָס
צו טוען אין צו לייענען פֿאַר איהר קיינמאָל נישט פּערגעסען
פּאָלק - און דערמאָהנען זיך און די היינטיגע יודישע טעכטער,
וועלכע ביים וואַלסטאָג און עטירות פּערגעסען זיי אינצוזען
און זייער לייענענדיגן פּאָלק, אַזוי אַז בעת זייער פּאָלק ראַנגעלט
זיך אין קראַפֿטפּאַסטע יסורים פּערוויילט מען זיך אין סאָג-טעג-
ליכע מאַסן-בעלע, וועלכע שטייגען נישט איבער מיט זייער
מאָראַל אהשוותעט עט עטוואָס... און מען פּערטויבט אין זיך אַלע
געטהילען מיט'ן גרויס פֿון דאָך-באַנד און גאָטלעאַסענסטע
טען.

און זאָל די יודישע פֿרוי פֿון היינט הערען - ווי יענע
יודישע אסתר הייסט מרדכי'ן צוזאַמען געהמען אַלע יודען און

טרעף דעם, וואָס אַלע חוּרה-געבאַטען, וועלכע זענען אָב-
זענדיג מיט זייער ערפֿילונג אין אַ בעשטימטער צייט (מצות עשה
שהומן גרמא) זענען די פֿרויען פֿון זיי בעפֿרייט צוליבע זייערע
שטענדיגע גרויסע אױפֿגאַבען ביים קינדער-ערציהונג און הויז-
פֿיהרונג - האָבען אָבער דאָך אונזער חכמים זיי הייס פּערמילי-
טעט צו הערען אין פֿורים לייענען די מנילה.
דער גרויסער רױסטאַרישער און הייליגער פֿורים-ברין
(גאָר פֿורים) סאָר נישט בלייבען פּרעמד דער יודישער פֿרוי.
ווייל אויסער זיין אַלגעמיינ יודישע בעדייטונג בונגע די אייביגע
ג-טליכע השגחה, וואָס איז וואַכזאַם איבער'ן יודישען פּאָלק און היט
עס פֿון אונטערגאַנג דורך אונטערליכע און ווייס אויסגערע-
כענטע צוקונפֿט-פלענער - אויסער דעם האָט ער ספּעציעל
וואָס צו זאָגען און וואָס צו דערמאָהנען דער יודישער פֿרוי,
שוין בלויז צוליב דעם וואָס די העלדין פֿון פֿורים-נס איז די
בעריהמטע יודישע אסתר געוועזען.

דעריבער מוז זיך די יודישע פֿרוי אַלס אַזעלכע, אַוועק-
רייסען פֿון אַלע איהרע פּערטוענישען און שטענדיגע אַרבייטען -
און דעם פֿירצענטען טאָג פֿון חדש אדר הערען לייענען אָט די
מנילה, הערען גאָלפֿעקראַם יעדעס וואָרט און פּערטראַכטען
זיך איבער דעם געהערטען.
זאָל זי הערען - און פֿיל, פֿיל דאָס זי פֿון אָט דעם
פּאַרמעטענעם ברין צו הערען...
זאָל זי הערען, קודם-כֿל ווי אַ יונגע יודישע טאָכטער
און יחומה, וועמען עס ערוואַרטעט די גרעסטע קאַריערע, דאָס
העכסטע גליק פֿון רייכטום און פּערגעניגען אין פּרעכטיגען קע-
ניגליכען הויף פֿון דאַמאַלסדיגען טעכטיגען קעניג פֿון פֿרס ומדי-
וועמען ס'ווערט פּאַרגעלייגט די קעניגען-קרוין פֿון די גרעסטע
וועלטס-רעגירונג - שטעהט דאָך פּעלזען-פּעסט מיט'ן אַלט-יודישען
עקשנות, קוקט אויף אַלעם מיט פּעראַכטונג און שפּאַט און פּער-
בלייבט טריי איהר פּאָלק, איהר ערציהער, און איהר גלויבען.
זי גיט גאָר גוטווייליגע צושטימונג אויף קיין זאָך נישט, צו
אַלעם מוז מען איהר צווינגען, ווען אַלע אַנדערע פֿרויען וואָל-
טען עס געהאַלטען פֿאַר זייער העכסט גליק אויף אָט דעם קע-
ניגען שטאַפֿעל אַרויף צו קומען און בענוצען זיך דאַצו מיט די
קעניגליכע פּערלענע, וועלכע זיי בעקומען - אין דער צייט
געט אַסתר ארום טרויעריג און נידעריגעליכע, ווי אין אַ

H. L. Kadisoeh / Pieśń poranki

Arego, duszność, aż w gardle gniecie. Wstaje z nędznej pościeli, zimną wodą ręce myje i oczy zaspasane—kulakiem przeciera. W rozkochane się drapie kędziory, przeciąga się jak długi, ziewa—szeroko—szeroko—i u wrót dusznej staje obory.

Zimna struga powietrza pierś nagą oblewa, z obrzymią rozkoszą w płuca ją wciąga.

Ha. Ty mocny Boże! Toż jeszcze ciemnawe przedświtę grantowe płachty ciężko wiszą, nad światem,—a hen w dali, gdzie wód ramiona sine, soczyste obejmują łąki, tam srebrnych mgieł postaci korowodem się kołyszają.

Za ręce się biorą zwiewne — i się kołyszają w tańcu lekkim, a smętnym, jako liści wiew

Świat się ze snu budzi. Aremu w pierściach jakiejś dzikiej radości rozszalał krzyk, boć czuje wokół siebie boskiego piękna głębię bezmierną.—Hu-ha, hu-ha! Zabrzmiało głośnic. I rozpoztał krzyk swe skrzydła nad polami.

Are z miejsca się nie ruszy, choćby pioruny trzaskały, choćby wilki mu owce pożarły!

Preccz, gdzieś za góry, za lasy uleciały żale i ból wszystkie.—

Nagle płacziwie beczenie jego najmilszej owieczki, za serce go łapie. Już idzie, już pędzi. Już, już. Tam owce się duszą w ciasnej oborze. Chce do nich biec, i na łąki szmaragdowe je wypuścić. Niechaj wykąpią swe wełniste grzbiety w rosie rannej. A jednak Are się nie ruszy.

Oczy swe,—habry, oderwać nie może od szerokiej cudnej dali, w niemej stojąc zadumie.

A już na wschodzie, błada dłoń, zasłonę zwolna rozsuwa.

Purpury—zajaśniał krąg—i słońce się śmieje.

I łamią się promienie ciepłe, przetykane szczyrim złotem w barwie tęczy.—

Pieści swym blaskiem gąbczastą, dyszącą ziemię czerni.

I kwitnie jak pisznej róży kielich.

Gra na strunach jego jasnej duszy—poranku cudna pieśń.

W Arym się rozszumiał ocean falisty, bez miar i granic—uczuc wdzięności ku Bogu.

Zachwytu i miłości modły, kołyszają się w nim jako trzciny.

I z rozpędem na ziemię mokrą jeszcze od łez rosy się rzuca—prosto z duszy, najczystsze perły—lzy płyną cicho, bez szelutu.

Mocno, tak mocno, usta do ziemiicy czarnej przyciska — i bezgłośnie szepczą wargi:

Wszepochpężny, Jedyny mój Boże! Ja cię miluję, duszą mą całą, za piękny twój świat, za każdy szmer wody, za każdy szum trawy, za każdy śpiew ptaka. O Boże, o potężny!

Nie. To mało. To nic. Ale za wiele czuje, bladą mu się wydaje modlitwa ta, maleństwem niegodnym dziękczynienia tyłu Piękna i cudów—

Ale jakże tu mocniej Bogu dziękować, jakże?

Are pomyślał chwilę. Już wie. Porwał się na nogi, dwa palce w usta włożył — i nagle, gwizd, przemijający dreszczem, przeciął powietrze.

Zgięły się w modlitewnym poklonie, długie włosy traw, bijąc pokłony. Zadrzała, zaszumiła liściasta korona gruszy siwej, w pieśni dziękczynnej, wzbilo się pod obłoki maleńkie szare ptaszę polne, kaskadą jasnych trel, do chóru modlitewnego się łączy.

A tej modlitwy tony przepiękne, jasnią uskrzydłone, jako dym ofiarny w niebos lazur przezroczy się wzniósł.

I pódęjmują najczystsza modlitwę—pieśń poranku, anioły srebrnoskzydłe —

I u stóp płomiennych Boga składają.

Poszepty duszy

Dawniej nie wiedziałem nigdy, że mam krótki wzrok. Kiedy raz przypadkowo nałożyłem okulary, zauważyłem nagle, że przybliżyłem się do wszystkich przedmiotów. Zdało mi się, że nagle uzyskałem w świecie podwójny udział.

Tak samo dzieje się, skoro na świat patrzymy przez duszę. Tak się do nas świat przybliża i tak się staje zażyłym, że wydaje się nam, iż powróciliśmy do ojczyzny. Świat staje się zupełną naszą własnością tak, jak instrument dopiero wtenczas przynależy nam zupełnie, kiedy umiemy zeń wyczarować jego muzykę.

Życie religijne jest wyzwoleniem świadomości. Gdy dochodzimy do takiego życia, znajdujemy zewsząd bezpośredni dostęp do duszy. Dotąd widzimy ludzi po przez medjum uprzedzeń lub samolubstwa, które dzieli nas od wszystkich rzeczy, niby zasłona mgły. Za podniesieniem tej zasłony nietylko widzimy żywe formy świata, lecz przybliżamy się do jego wiecznej istoty, którą jest niewypowiedziane piękno.

Są ludzie, którzy dowodów dla prawd religijnych szukają w świecie zewnętrznym. Napotykaliby może przytem duchy lub jakiegokolwiek nadzmysłowe zjawisko przyrodnicze — te wszakże równie mało zbliżają do religijnej prawdy, tak jak wyrazi słownika mówić mogą o poezji.

Życie nasze dosięga najwyższego szczytu, kiedy zdolne jest Boga przyjąć gościnnie. Żyjemy w świecie Bożym i zapominamy o Nim samym, bo kto zawsze tylko przyjmuje a nie daje sam, ten prawdy nie znajdzie nigdy. Podobni jesteśmy do pustyni, która, deszcze wchłania, nie oddając wzamian owoców — i tak przyjmowanie jej nie ma znaczenia. Bóg daje nam świat, a my dar Jego dopiero wtenczas bierzemy na własność, gdy świat nasz ofiarujemy Bogu.

W świecie naszej powszedniości żyjemy w ubóstwie, oszczędnie szafować musimy środkami, nasza siła łatwo się wyczerpuje i do Boga naszego przychodzimy żebrząc, aby życiu naszemu radość dał. W dni świąteczne wszelako nie skąpimy; wtedy rozpościeramy swoje bogactwo i równi Bogu czyjemy się wdawanu naszemu. W dni takie radość własną przynosim Mu w darze. I wówczas bliscy jesteśmy Bogu istotnie kiedy nie nędza, lecz radość nasza wiedzie nas do Niego. —

R. T.

Na marginesie.

OD REDAKCJI.

Dłuższy czas upłynął od czasu ukazania się ostatniego № „Wschodu”. Ale przerwy tej nie myśmy winni. Winą tą otwarcie mówiąc, rzucamy jedynie na naszych p.p. Czytelników, którzy wówczas, niestety, nie dobrze jeszcze rozumeli potrzeby własnego polskiego słowa.

Dziś, jak świadczą kategoriyczne nawoływania, zdaje się, że grono naszych czytelników, pod pewnym względem, już uswiadomiło sobie potrzeby podobnego wydania.

I niniejszym też zadość czynimi ich życzeniom, oddając w ich ręce świeży № „Wschodu”, ale z tem tylko zastrzeżeniem, że wszędzie i zawsze pamiętać o nim będą.

EREC-ISROEL.

Erec-Isroel — jestto dziś namiętny krzyk każdego żyda, krzyk, o dobitnie odzwierciadla we wnętrzu stan duszy całego narodu. Zainteresowanie dla Palestyny wzrosło do tego stopnia, iż przewyższa wszelkie oczekiwania.

I tem też większe jeszcze znaczenie ma ten ruch, gdyż prawie najgłówniejszy udział biorą w nim żydzi tradycyjni, ci którzy istotnie sa wiernymi synami tej ziemi.

Wiara i cierpliwość — i Bóg da, że doczekamy się wyzwolenia.

„CZY JESTTO PRAWDZIWE?ROZWIĄZANE“.

W ostatnim zeszycie „Bajs Jakob” ukazał się artykuł pod powyższym tytułem, w którym autor, p. A. Z. Frydman, silił się dowodzić, iż żeńskie szkoły typu „Cawaceles” są dla nas, żydów ortodoksów, zupełnie „byteczne a nawet... szkodliwe. Nie mamy tu najmniejszej chęci polemizować z wywodami p. Frydmana — który zresztą sam nawet nie może uporządkować swe myśli w tej sprawie — idzie nam tu jedynie o sam fakt.

KRONIKA.

— W ostatnich miesiącach daje się zauważyć wieki przyrost żeńskich szkół ortodoksyjnych urządzone na wzór szkoły krakowskiej „pp. m. z. Dotychczas już zaistrowano przeszło 30 takich szkół.

— W czasie swego pobytu w Jeruzalimie, rabin Alter z Góry-Kalwarji ofiarował 10 fun. szt. na rzecz budowy żeńskiej szkoły ortodoksyjnej.

— Dr. Deutshlender, członek wszechświatowej egzek. „Agudas Isroel”, ma wkrótce przybyć do Polski, celem zwiedzenia szkół „Bajs-Jakow”

— Znany w Polsce działacz „Agudy”, Dr. Korlebach z Kolonji, ciężko zachorował.

BIBLIOGRAFJA.

ŚLADY MESJASZA. — Dr. I. Brauer. | Wydawn. „Jeszurun”, Warszawa, 1924, 16-o, str. 108.

Jest to praca wybitnego filozofa publicysty a zarazem jedna z najpiękniejszych ksiązek na naszych półkach księgarskich. Książka ta daje dużo do myślenia.

Układ graficzny jak również druk i papier robią dodatnie wrażenie.

„Ortodoksyjsze Bletlech“

miesięcznik, zeszyt 4—5, rok III. wydawn. „Sgulo” Łódź.

Ostatni ten zeszyt ujawnia dużo nakładu pracy redakcji. Ładny jest p. Gutman w swej prozie i ciekawa, zdaje się być biografia rabina Halperna pióra Dr. Niemcewicza, jak również historyczne szkice p. Jawica. W. Lajchter, jak świadczy ostatni jego wiersz, wcale jeszcze nie zasłużył na podobne napaści jakie mu, „Dyglenu” robi. Odzywają się tu, zdaje się, jedynie grzechy a priori skazanych na śmierć...

Uwagi p. I. Są pod pewnym względem słuszne, lecz nakreślone są zbyt jaskrawymi barwami.

HADERECH — organ wszechświatowej Centrali „Agudas Isroel” Wiedeń. zeszyt I. Rok VI.

Po dłuższej przerwie, znów ukazał się tak potrzebny nam organ informacyjny. Udział biorą: Dr. Kohn, W. Papenheim, Ajz, Halewi i red. rab. Hurwic. Kronika jest wspaniała. Winiętę tytułową rysował znany wiedeński mal. Uriel Birnbaum.

TWUNO — miesięcznik. Zeszyt I—II. Rok III. Red. rab. I. Z. Dworec. wyd. wydawnictwo „Sgulo” Łódź, Stron. 16.

Zeszyt coprawda ubogi jest w treści, lecz prace są dość oryginalne. Szkoda, że miesięcznik ten okazuje się z tak wielkim opóźnieniem.

Dyglenu — miesięcznik. Organ zrzeczenia młodych ortodoksów „C. E. I.” w Polsce. — Warszawa. Zeszyt 4—6. Red. A. Z. Frydman.

Artykuły coprawda żywe, lecz płytkie pod względem treści. Niedojrzały jest jeszcze do druku „obraz” p. Staszewskiego, jak również „myśli” p. L. Zewa.

Godne Uwagi jest wiersz p. wiersz p. Rimojna i feljeton w odcinku.

Dodatek do miesięcznika „Bejs Jakob.”
Kierownik literacki: W. LAJCHTER.

■ ■ ■ W S C H Ó D ■ ■ ■

DLA SPRAW ŻYDOSTWA

ROK II.

ŁÓDŹ, MARZEC, 1924.

Nr 1.

Dr. N. Birnbaum / Lud Boży

ciąg dalszy

Początkowo wstydziałem się jeszcze przyznać do tego poznania, ale prędko przewyciężyłem ten fałszywy wstyd, a jego miejsce zajął nowy, płomienny wstyd, który mnie i do dziś dnia jeszcze nie porzucił,— wstyd, że tak długo mogłem się znajdować pomiędzy tymi, którzy Go nie znają; że poznanie swych przodków—największe, co kiedykolwiek było na świecie—tak długo we mnie nie zabrzmiało; że głos mego ludu tak długo we mnie milczał.

Wtedy to otrząsnęłem się od tej reszty materializmu, która dotąd we mnie żyła, klęcząc dzieje.

I wówczas dopiero poznałem swój naród, odrębność jego treści i istoty. Wiedziałem, oczywiście, że także u innych narodów—zanim jeszcze do nich wpływy żydowskie dotarły—wyrósłi ludzie, co znali, lub byli przynajmniej bliźcy poznania Boga. A jednak ich On nie posyłał, by nieśli od Niego zwiastowanie swym narodom i wyprowadzili je z Nim w świat. Posłami Jego nie byli, ani Go kochali. Stanęli jedynie na wyżynach i z zimną obojętnością filozofowali o Nim, a narody tymczasem nadal same kroczyły swymi drogami; boskości szukali w świecie, w różnych zjawiskach, a skutkiem tego, oczywiście, podzielili ją na obrazy; swymi zmysłami rozdrobnili i rozkawałkowali Stwórcę. Tylko my, wyłącznie my, pyłek wśród gór, od najodleglejszych czasów pierwsi i jedyni z pośród wszystkich, zarówno na wschodzie jak i na zachodzie, tylko my nie potrzebowaliśmy dopiero szukać Go, by poznać. Jedynie dla nas był On więcej niż filozoficznym odkryciem, i wstąpiliśmy z Nim w świat, by właśnie przez Niego świat zobaczyć, i do historii, by zbudować ją wedle woli Jego. Jedynie myśmy zespolili dla Niego swe małe grono, za potęgą nie zatęskniliśmy, dla siebie małoskorych zysków nie szukaliśmy.

Osieroceni i niepewni pozostaliśmy od najstarszych czasów pośród ludów pogańskich: niezwykle mi stworzeniami z którymi nie wiedzieli co począć. I tak samo później, po długich wiekach zetknięcia się z nimi, pozostaliśmy tymi samymi dumnymi osieroceni ludźmi. Bo chociaż daliśmy im nową treść religijną i wcisnęliśmy w nich oparty, ciasny świat naszą myśl boską, która wciąż tam fermentuje (tyle tylko można mówić o jakimś rodzaju duchowego żydostwa kolonialnego), jednak ich uparte pogańskie wnętrza wywołało coraz nowsze przewroty przeciwko naszej wielkiej i jednej jedynej rewolucji ducha ludzkiego, coraz częstszej, coraz zwartszej, coraz otwarszej, były ich napady na to wszystko, co wyrosło u nich na gruncie idei żydowskiej, i to wszystko wyraźnie wykazało, że tkwi w nich jednak ukryty dotąd zapas zbuntowanego instynktu. Okazuje się, iż nie mogli tego wybaczyć, że pierwiastek i część treści przejętej przez nich religii były żydowskie.

Szczególnie od czasów odrodzenia wzmogły się ich ataki przeciwko hasłu żydowskiego: „Wpierw Bóg, potem Świat” i przeciwko boskim ograniczeniom człowieka; coraz więcej tęsknił stary instynkt pogański do wydostania się z tych więzów, by znaleźć ujście do swej t. z. „wolnej gry sił”, w której zabija nie tylko Kain Abła, lecz także jeden Kain drugiego, a czasem nawet jeden Abel drugiego. Myśmy jednak byli jak ludzie, co siedzą w wolnym od wiatrów porcie i wyglądają na morze i na jego dzikie nawałnice. I z oczyma pełnymi zdziwienia przypatrywaliśmy się wojnie, wielkiej wojnie, co się tam na zewnątrz toczyła o małą część naszego żydostwa, a pozostaliśmy w porcie,—pozostaliśmy sami z temi strasznymi świętymi tajemnicami wieczności.

Bóg nas wybrał, my Jego.

Przełożył M. W.